

Puolan yhteiskunta ja talous 1970-luvulla

Vuonna 1956 koettujen vakavien kriisien jälkeen Puolan yhteiskunnallinen tilanne pysyi verraten vakaana. Kommunistipuolue ei yrittänyt palata Stalinin aikaisiin menetelmiin, maatalous säilyi pientilavaltaisena ja katolinen kirkko voimakkaana yhteiskunnallisena vaikuttajana. Maahan rakennettiin suurteollisuutta, joka kylläkin toimi mutta ei enää 1970-luvulla kyennyt ylläpitämään riittävää taloudellista kasvua.

Poliittisen ja taloudellisen järjestelmän tehottomuudesta seurasi, että suuresta maatalousväestöstä huolimatta maassa alettiin kokea elintarvikkeiden puutetta. Hallituksen säännöstelytoimenpitein niiden hintoja pidettiin alhaisina, ja kömpelöt yritykset korotuksiin saivat vastaansa lakkoliikkeitä.

Vakavimmat yhteenotot sattuivat joulukuussa 1970 Itämeren rannikkokaupungeissa, kun hinnankorotusten aiheuttamia lakkoja ryhdyttiin kukistamaan poliisin ja armeijan voimin. Kymmeniä lakkolaisia ja heidän omaisiaan kuoli Gdanskissa armeijan tulitukseen. Kommunistipuoluetta pitkään johtanut Wladislaw Gomulka joutui väistymään, ja hänen tilalleen tuli Edward Gierek. Levottomuudet jatkuivat vielä tammikuussa 1971.

Kesäkuussa 1976 hallitus yritti jälleen korjata inflaation vuoksi liian alhaisiksi jääneitä elintarvikkeiden hintoja. Yllättäen ilmoitettiin 60 prosentin korotuksista, mihin vastauksena syntyi heti mielenosoituksia ja varoituslakkoja. Hallitus perääntyi, ja maahan virtasi lisää lähinnä kulutukseen käytettyä velkarahaa. Kirkon, kulttuurivaikuttajien ja työläisten yhteys alkoi vahvistua niin, että voitiin jo puhua todellisesta oppositiosta hallitusvallalle.

Kansalaiset saivat uutta rohkaisua, kun puolalaisyntyinen paavi Paavali II vieraili kotimaassaan kesäkuussa 1979. Suuriin joukkotilaisuuksiin otti osaa miljoonia ihmisiä, ja televisio välitti niistä kuvia kaikkiin koteihin.

Elintarvikkeille määrätyistä rajuista hinnankorotuksista alkoi myös lakkoliike Gdanskin Lenin-telakalta heinäkuussa 1980. Hallitus ei uskaltanut komentaa sotaväkeä lopettamaan työnseisauksia, joten tilanne pysyi ratkaisemattomana toista kuukautta. Katolinen kirkko antoi monipuolista tukeaan lakkolaisille, jolloin kommunistihallinnon keinovalikoima yhä kapeni. Elokuun lopulla hallitus joutuikin myöntymään moniin lakkolaisten poliittisiin vaatimuksiin, joten uusi vuosikymmen alkoi hieman vapaammissa mutta myös epävarmemmissa merkeissä. Taloudelliseen tilanteeseen ei ollut näkyvillä mitään nopeita parannuksia.

Lähteinä mm: Seppo Hovi, Puolan historia (1994); Jeremy Isaacs - Taylor Downing, Cold War (1998), s. 329 - 330; Max Jakobson, Tilinpäätös (2001), s. 251 - 256; Matthew Ouimet, The Rise and Fall of the Brezhnev Doctrine in Soviet Foreign Policy (2003), s. 99 - 256.